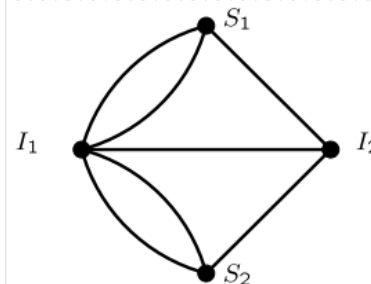
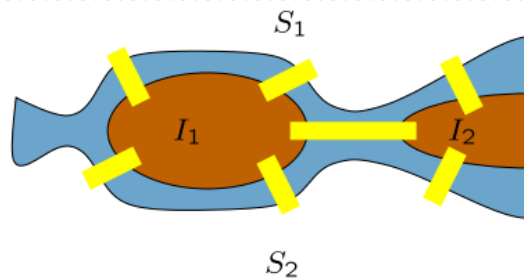

LÝ THUYẾT ĐỒ THỊ

Phạm Nguyên Khang
BM. Khoa học máy tính, CNTT
pnkhang@cit.ctu.edu.vn

Cần Thơ, 2012

Tính liên thông của đồ thị

- **Đường đi** (walk): đường đi chiều dài k đi từ đỉnh $u = v_0$ đến đỉnh $v_k = v$ là danh sách các đỉnh và cung xen kẽ nhau:
  - $v_0, e_1, v_1, e_2, v_2, e_3, \dots, e_k, v_k$
  - Cung e_i có đỉnh đầu là v_{i-1} và đỉnh cuối v_i
- **Đường đi đơn cung** (trail): là đường đi các cung đều khác nhau.
- **Đường đi đơn đỉnh** (path): là đường đi các đỉnh đều khác nhau.
- Đường đi đơn cung (trail) có đỉnh đầu và đỉnh cuối trùng nhau gọi là một **đường vòng** (circuit)
- Một đường vòng không có đỉnh nào lặp lại gọi là **chu trình** (cycle).
- Chiều dài của walk, trail, path, circuit hay cycle là số cung của nó.

Tính liên thông của đồ thị

- Định nghĩa:

- Đồ thị vô hướng G được gọi là liên thông nếu và chỉ nếu với mọi cặp đỉnh $u, v \in V$ luôn tồn tại đường đi (walk) từ $u \rightarrow v$. Ngược lại, G được gọi là không liên thông.
- Đỉnh u được gọi là liên thông với đỉnh $v \Leftrightarrow$ tồn tại đường đi từ $u \rightarrow v$. Quan hệ liên thông trên G là tập các cặp có thứ tự (u, v) sao cho u liên thông với v .

Tính liên thông của đồ thị

- Định lý:
  - Quan hệ liên thông là một quan hệ tương đương
  - C/M: xem như bài tập
- Bổ đề:
  - Mỗi đường đi (walk) đi từ u đến v luôn chứa 1 một đường đi đơn đỉnh (path) đi từ u đến v .
  - C/M: xem như bài tập

Bộ phận liên thông

- Các bộ phận liên thông của đồ thị G là tập các đồ thị con liên thông lớn nhất của G (là các lớp tương đương của quan hệ liên thông).
- Đỉnh cô lập (có bậc bằng 0) cũng là một bộ phận liên thông chỉ gồm chính nó và được là bộ phận liên thông tầm thường (trivial connected component).

Bài tập

- CMR trong một đồ thị vô hướng, đường đi (walk) ngắn nhất giữa hai đỉnh là một đường đi đơn đỉnh (path).

Khoảng cách giữa 2 đỉnh

- **Định nghĩa:** Trên một đồ thị vô hướng, khoảng cách từ đỉnh u đến đỉnh v , ký hiệu $d(u,v)$ được định nghĩa bằng:
  - 0, nếu $u \equiv v$
  - Chiều dài đường đi ngắn nhất từ u đến v , nếu tồn tại đường đi từ u đến v .
  - ∞ , nếu không có đường đi từ u đến v .
- **Đường kính** của đồ thị vô hướng là khoảng cách lớn nhất giữa 2 đỉnh trên đồ thị.
- Bài tập:
  - Chứng minh bất đẳng thức tam giác:
    - $d(u, v) \leq d(u, x) + d(x, v)$

Bài tập

1. Cho đơn đồ thị vô hướng $G = \langle V, E \rangle$ có n đỉnh, gọi bậc nhỏ nhất của đồ thị là:

$$\delta(G) = \min_{v \in V} \{\deg(v)\}$$

- CMR: nếu $\delta(G) \geq \left\lfloor \frac{n}{2} \right\rfloor$ thì G liên thông

1. CMR: Số cung ít nhất của một đơn đồ thị vô hướng liên thông có n đỉnh là $n - 1$.
  - Gợi ý: C/M quy nạp trên số cung.

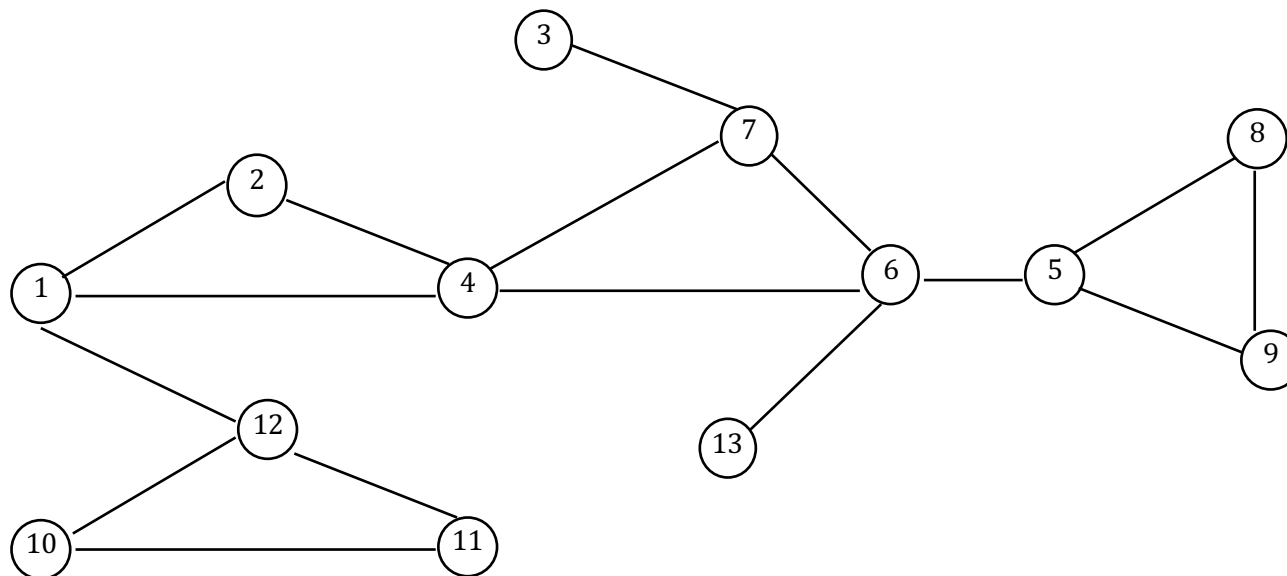

Bài tập

1. Cho đơn đồ thị vô hướng $G = \langle V, E \rangle$ có $2n$ đỉnh. CMR: nếu tất cả các đỉnh đều có bậc lớn hơn hoặc bằng n , thì G liên thông.
2. Cho đồ thị vô hướng G có n đỉnh và m cung. CMR G có ít nhất $n - m$ thành phần liên thông.

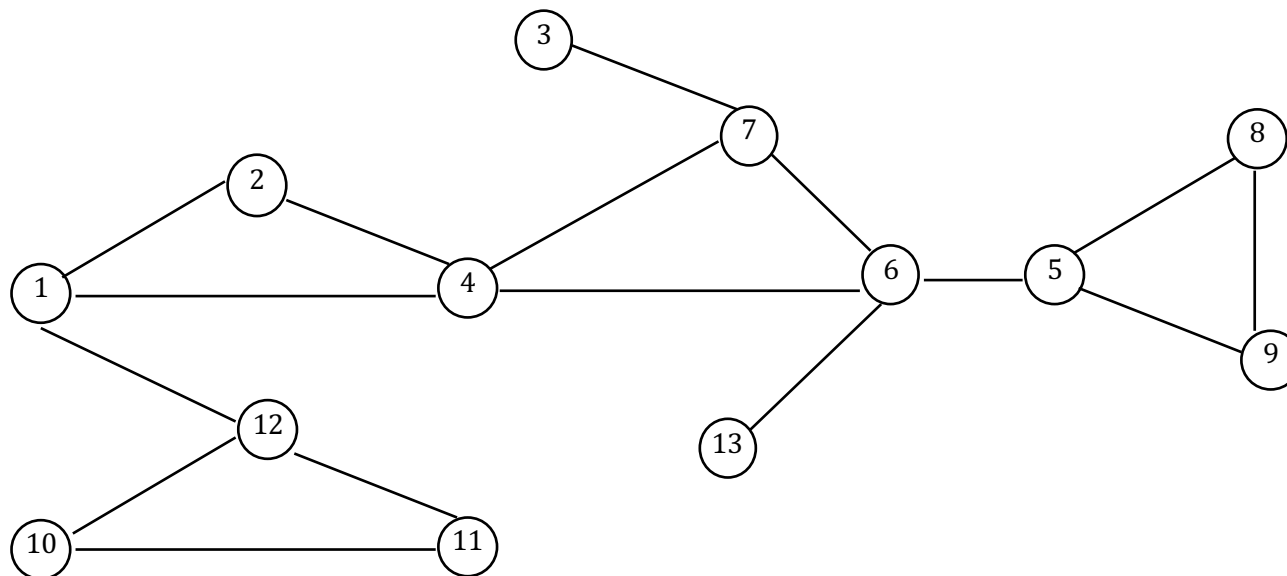
Giải thuật kiểm tra tính liên thông của đồ thị – Thực hành (1/2)

- Áp dụng giải thuật duyệt đồ thị để đánh số/đánh dấu (gán nhãn) các đỉnh
- Nếu sau khi duyệt tất cả các đỉnh đều có nhãn => liên thông, ngược lại không liên thông.

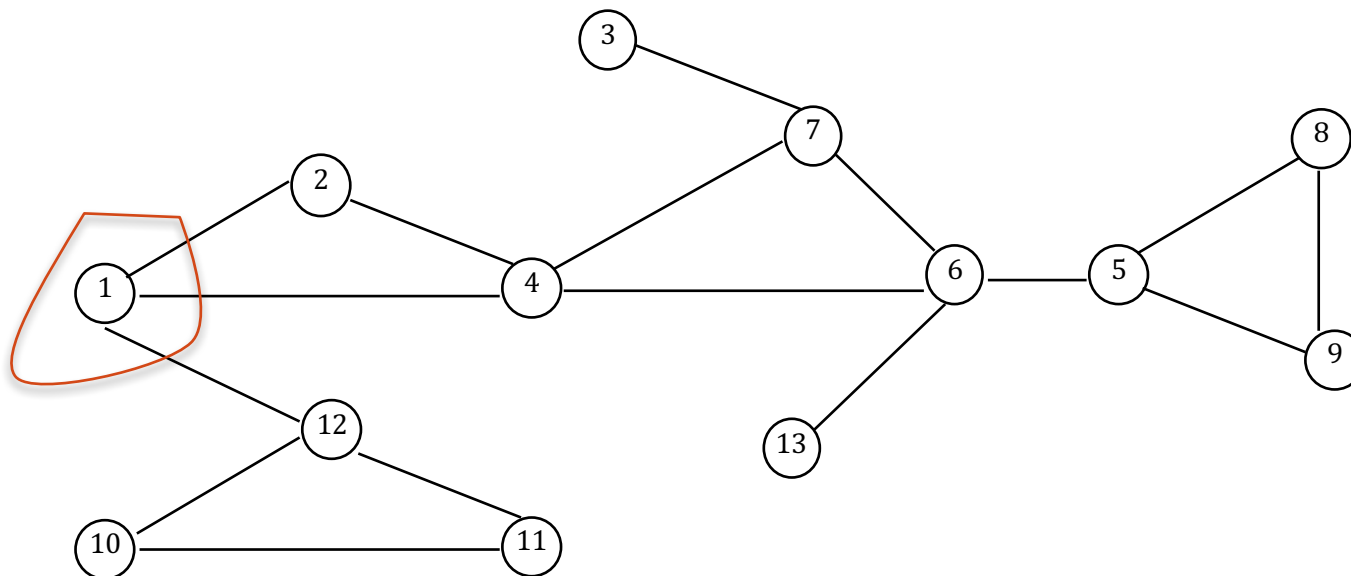
Duyệt đồ thị

- Lần lượt xem xét từng đỉnh của đồ thị (mỗi đỉnh chỉ xét lần)
- Bắt đầu từ 1 đỉnh bất kỳ, xét đỉnh các đỉnh kề của nó, xét các đỉnh kề của các đỉnh kề, ...

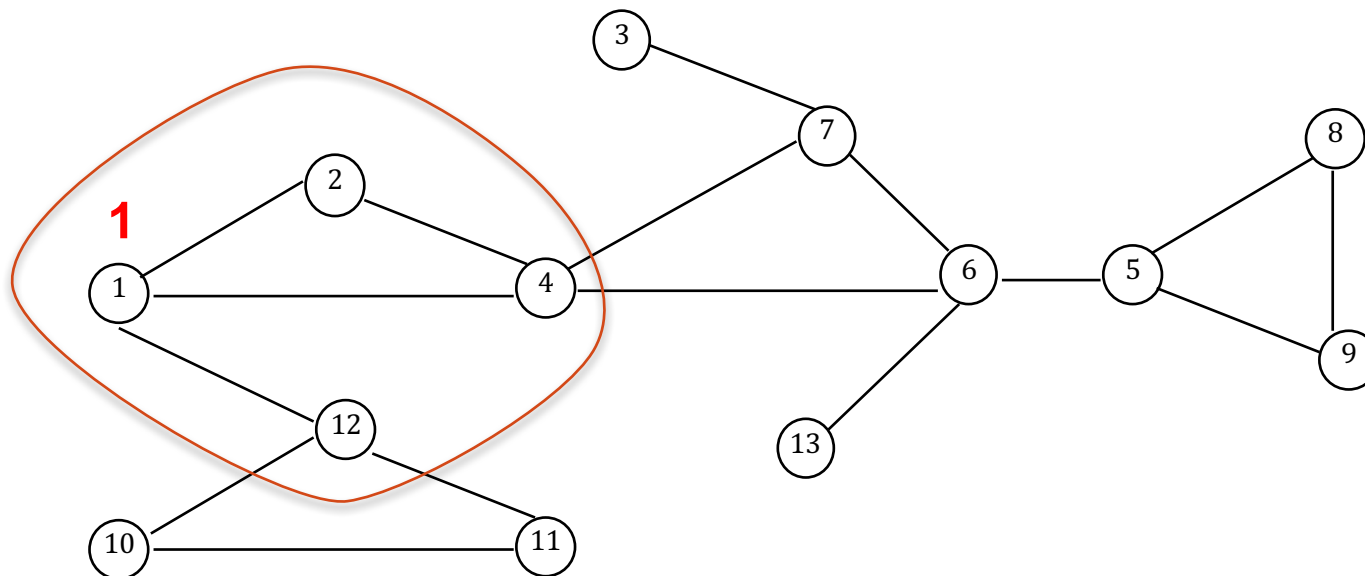
Duyệt đồ thị

- Lần lượt xem xét từng đỉnh của đồ thị (mỗi đỉnh chỉ xét lần)
- Bắt đầu từ 1 đỉnh bất kỳ, xét đỉnh các đỉnh kề của nó, xét các đỉnh kề của các đỉnh kề, ...

Duyệt đồ thị

- Lần lượt xem xét từng đỉnh của đồ thị (mỗi đỉnh chỉ xét lần)
- Bắt đầu từ 1 đỉnh bất kỳ, xét đỉnh các đỉnh kề của nó, xét các đỉnh kề của các đỉnh kề, ...

Giải thuật kiểm tra tính liên thông của đồ thị – Thực hành (2/2)

- Giải thuật Trémaux (1882) tìm bộ phận liên thông chứa một đỉnh cho trước:
  - Áp dụng giải thuật duyệt đồ thị theo chiều sâu để đánh số các đỉnh (giải thuật đệ quy). Khởi tạo tất cả các đỉnh có $\text{num}[x] = -1$ và $k = 1$;

```
void Traversal(Graph* G, int x) {  
    if (num[x] > 0) return;  
    num[x] = k; k++;  
    for (các đỉnh kề y của x)  
        Traversal(G, y);  
}
```

- Khi giải thuật kết thúc, các đỉnh được đánh số ($\text{num}[x] > 0$) chính là bộ phận liên thông cần tìm.

Giải thuật tìm tất cả các bộ phận liên thông (thực hành)

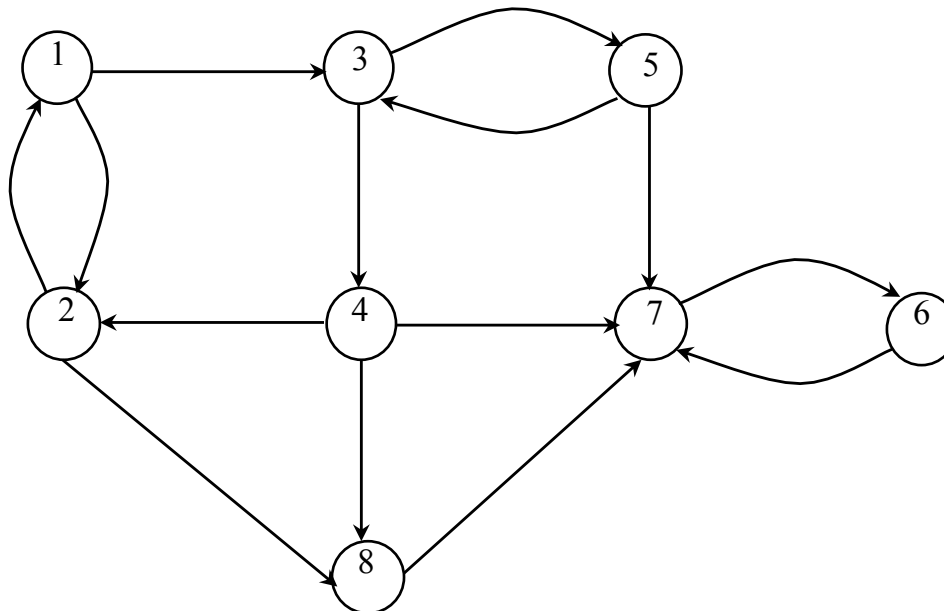
- Sử dụng giải thuật duyệt đồ thị (chiều rộng hoặc chiều sâu): Khởi tạo tất cả các đỉnh có $\text{num}[x] = -1$ (chưa được đánh số), xét qua các đỉnh, nếu chưa được đánh dấu $\Rightarrow$ gọi Traversal để duyệt nó.

```
for (x = 1; x <= n; x++)  
    if (num[x] < 0) {  
        Traversal(G, x);  
        //Tìm được 1 bộ phận liên thông.  
    }
```

- Mỗi lần duyệt xong 1 đỉnh x, ta sẽ tìm được 1 bộ phận liên thông.

Tính liên thông của đồ thị có hướng

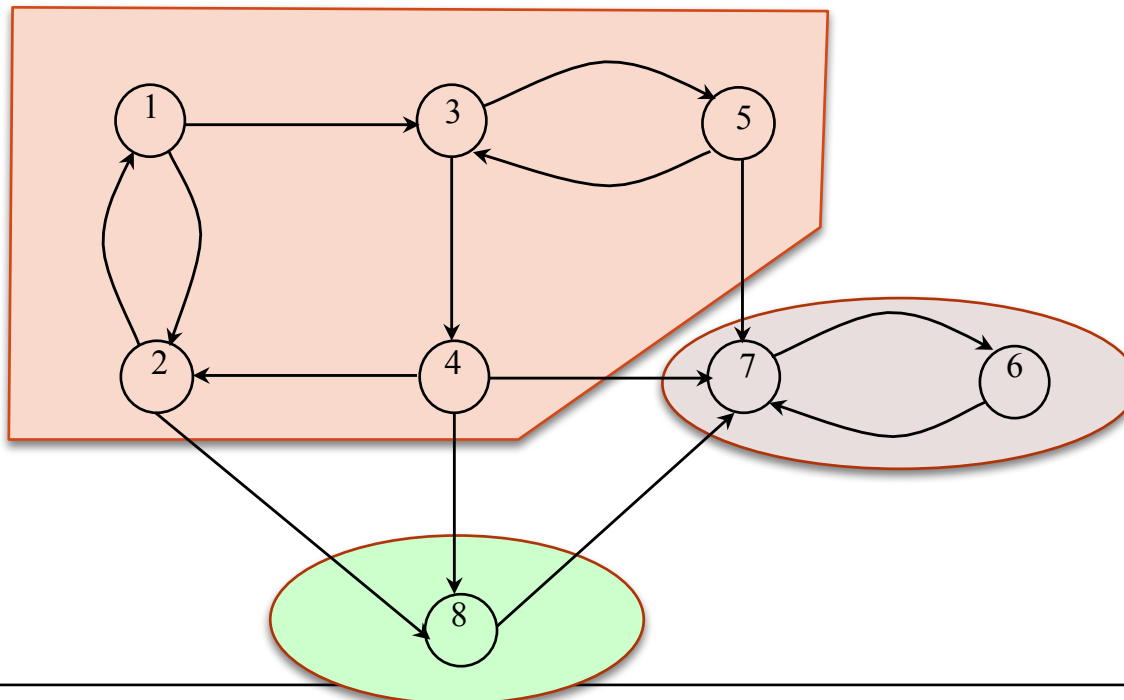
- Cho đồ thị **có hướng** $G = \langle V, E \rangle$
  - G được gọi là **liên thông yếu** $\Leftrightarrow$ đồ thị vô hướng nền của nó liên thông (xem tính liên thông của đồ thị vô hướng)
  - G được gọi là **liên thông mạnh** $\Leftrightarrow$ giữa hai đỉnh x, y bất kỳ, luôn có đường đi từ x đến y .

Tính liên thông của đồ thị có hướng

- Bộ phận liên thông mạnh
  - Đồ thị con liên thông mạnh: có đường đi giữa hai đỉnh bất kỳ.
  - Đồ thị có hướng không liên thông mạnh bao gồm nhiều bộ phận liên thông mạnh

Tìm các bộ phận liên thông mạnh

- Nhận xét:
  - Các đỉnh trong một chu trình liên thông với nhau
- Giải thuật tìm các bộ phận liên thông mạnh
  - Tìm các chu trình (lớn nhất có thể) của một đồ thị
  - Giải thuật Tarjan (1972)
    - Áp dụng duyệt theo chiều sâu (đệ quy hoặc không đệ quy) để đánh số các đỉnh.
    - Để tìm được chu trình, với mỗi đỉnh v , ngoài $\text{num}[v]$, ta lưu thêm $\text{min\_num}[v]$ (là chỉ số nhỏ nhất trong các đỉnh có thể đi đến được từ v). Trong quá trình duyệt, $\text{min\_num}[v]$ sẽ được cập nhật.
    - Khi duyệt xong 1 đỉnh, nếu $\text{num}[v] = \text{min\_num}[v]$ thì v là đỉnh bắt đầu (đỉnh gốc/đỉnh khớp) của bộ phận liên thông.

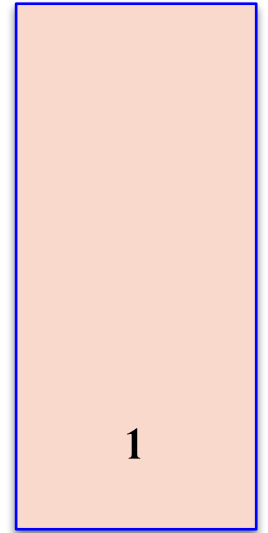
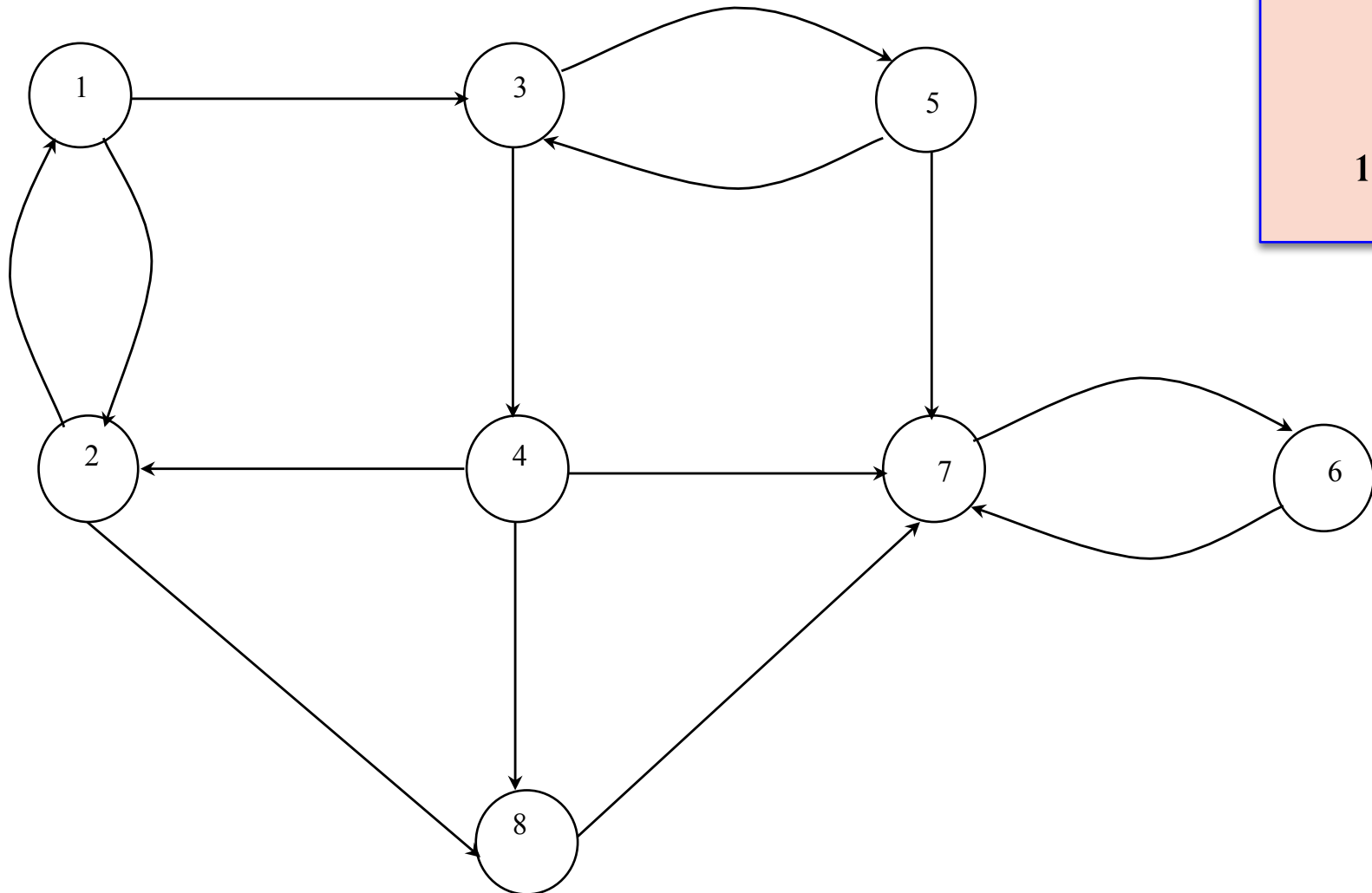
Tìm các bộ phận liên thông mạnh

```
void strong_connect(Graph* G, int x) {
    num[x] = min_num[x] = idx; idx++;
    push(&S, x);                /* Đưa x vào stack */
    on_stack[x] = 1; /* x đang ở trên stack */
    /* Lấy các đỉnh kề và duyệt nó */
    List list = neighbors(G, x);
    for (j = 1; j <= list.size; j++) {
        int y = element_at(&list, j);
        if (num[y] == -1) {
            strong_connect(G, y);
            min_num [x] = min(min_num[x], min_num[y]);
        } else if (on_stack[y])
            min_num[x] = min(min_num[x], num[y]);
    }
    /* Kiểm tra nếu num[x] == min_num[x] */
}
```

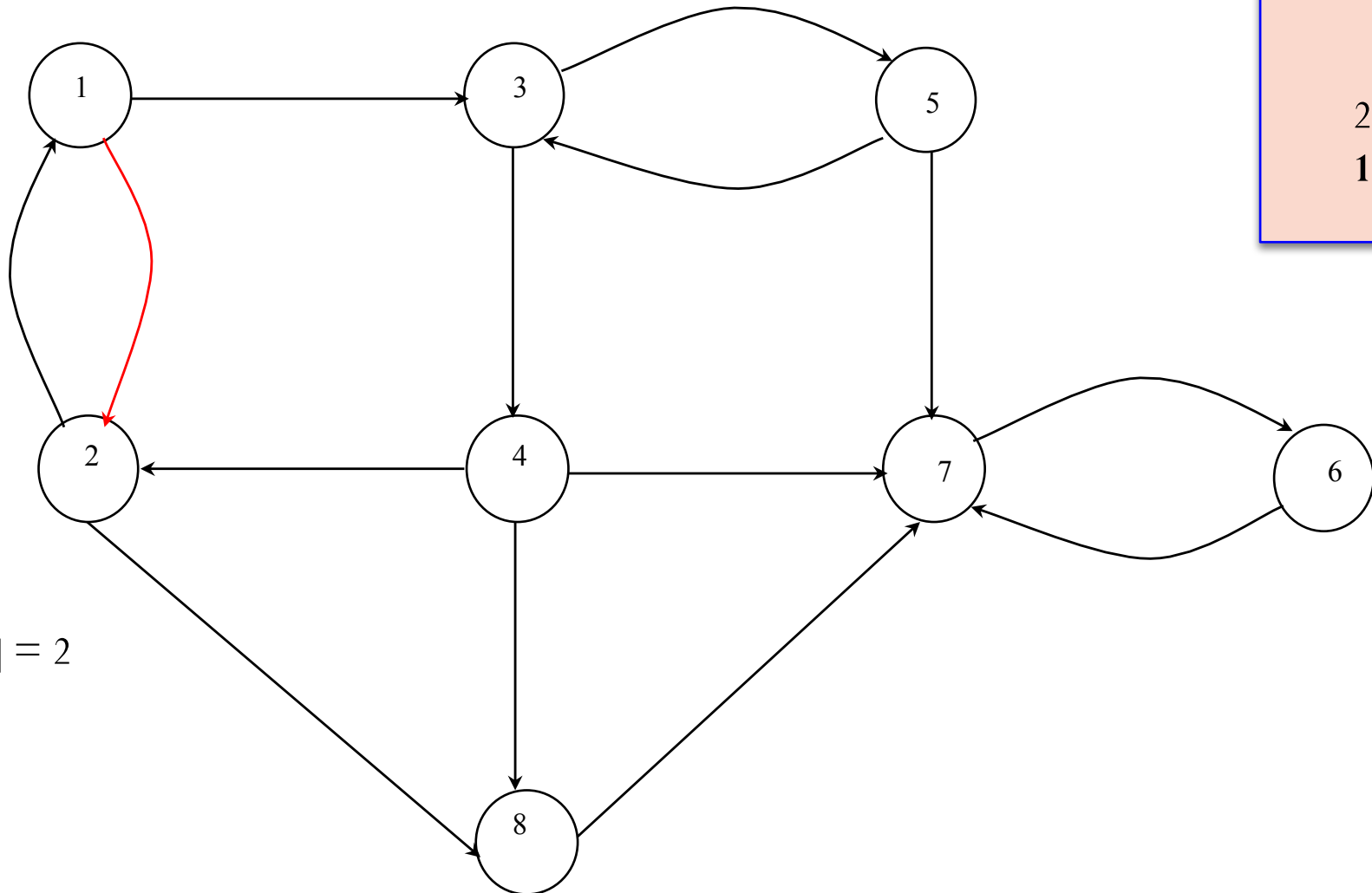
Tìm các bộ phận liên thông mạnh

```
void strong_connect(Graph* G, int x) {  
    /* đánh dấu x */  
    /* Lấy các đỉnh kề và duyệt nó */  
    /* Kiểm tra nếu num[x] == min_num[x] */  
    if (num[x] == min_num[x]) {  
        /* Loại bỏ các đỉnh ra khỏi stack */  
        int w;  
        do {  
            w = top(&S); pop(&S);  
            on_stack[w] = 0;  
            /* làm gì đó trên w, vd: in ra màn hình  
        } while (w != x);  
    }  
}
```

$\text{num}[1] = 1$
 $\text{min\_num}[1] = 1$

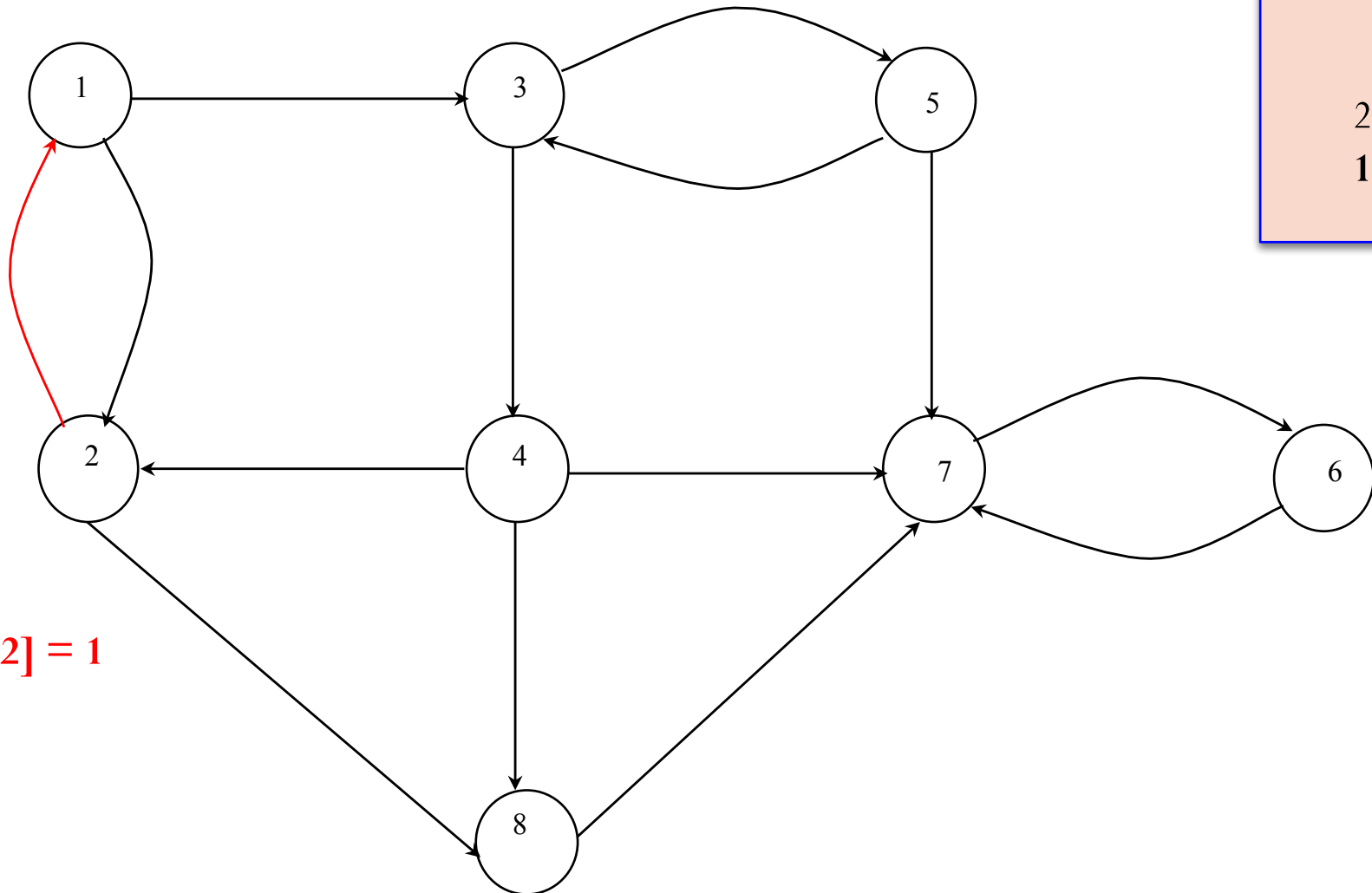
$\text{num}[1] = 1$
 $\text{min\_num}[1] = 1$

2
1

$\text{num}[2] = 2$
 $\text{min\_num}[2] = 2$

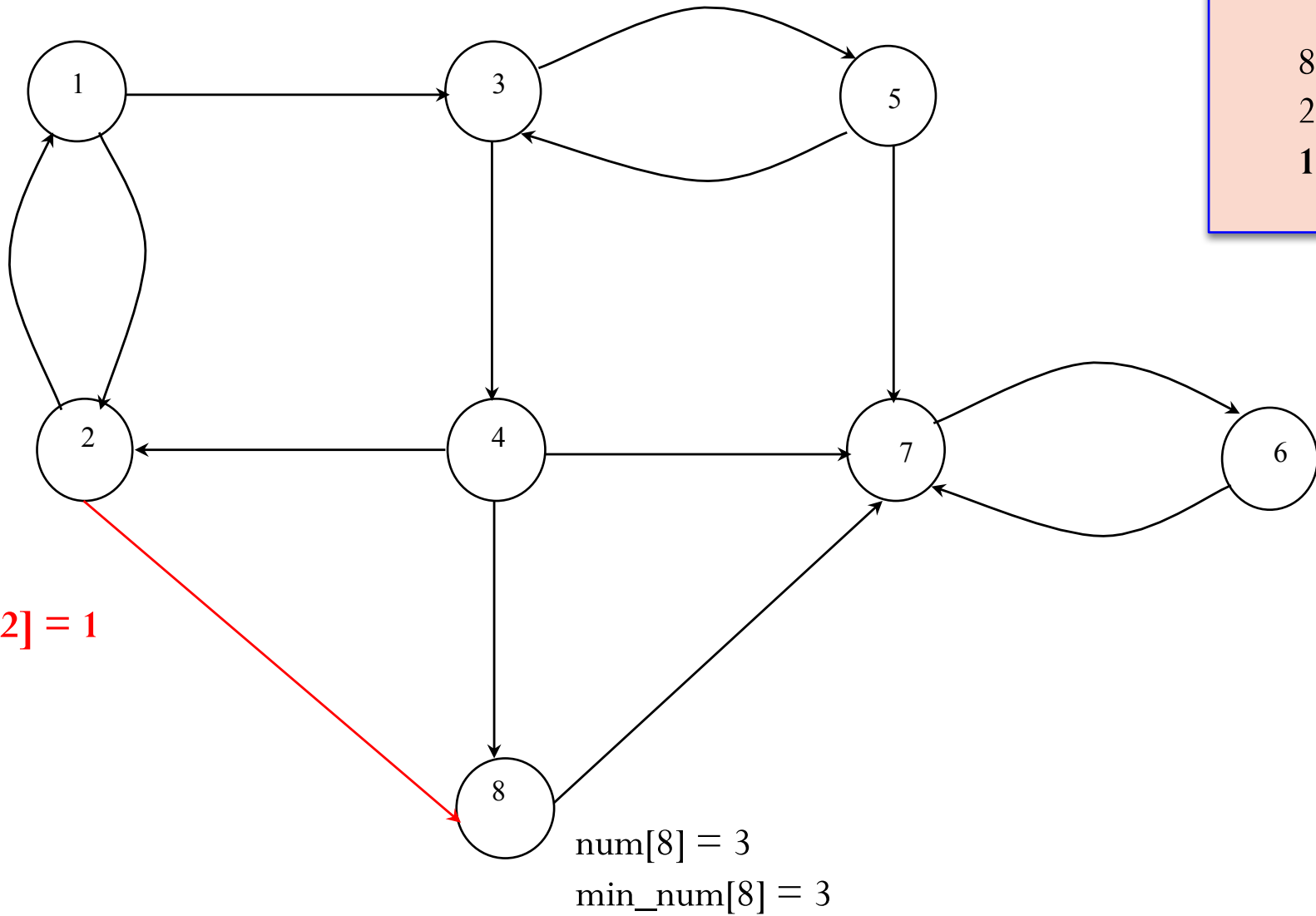
$\text{num}[1] = 1$
 $\text{min\_num}[1] = 1$

2
1

$\text{num}[2] = 2$
 $\text{min\_num}[2] = 1$

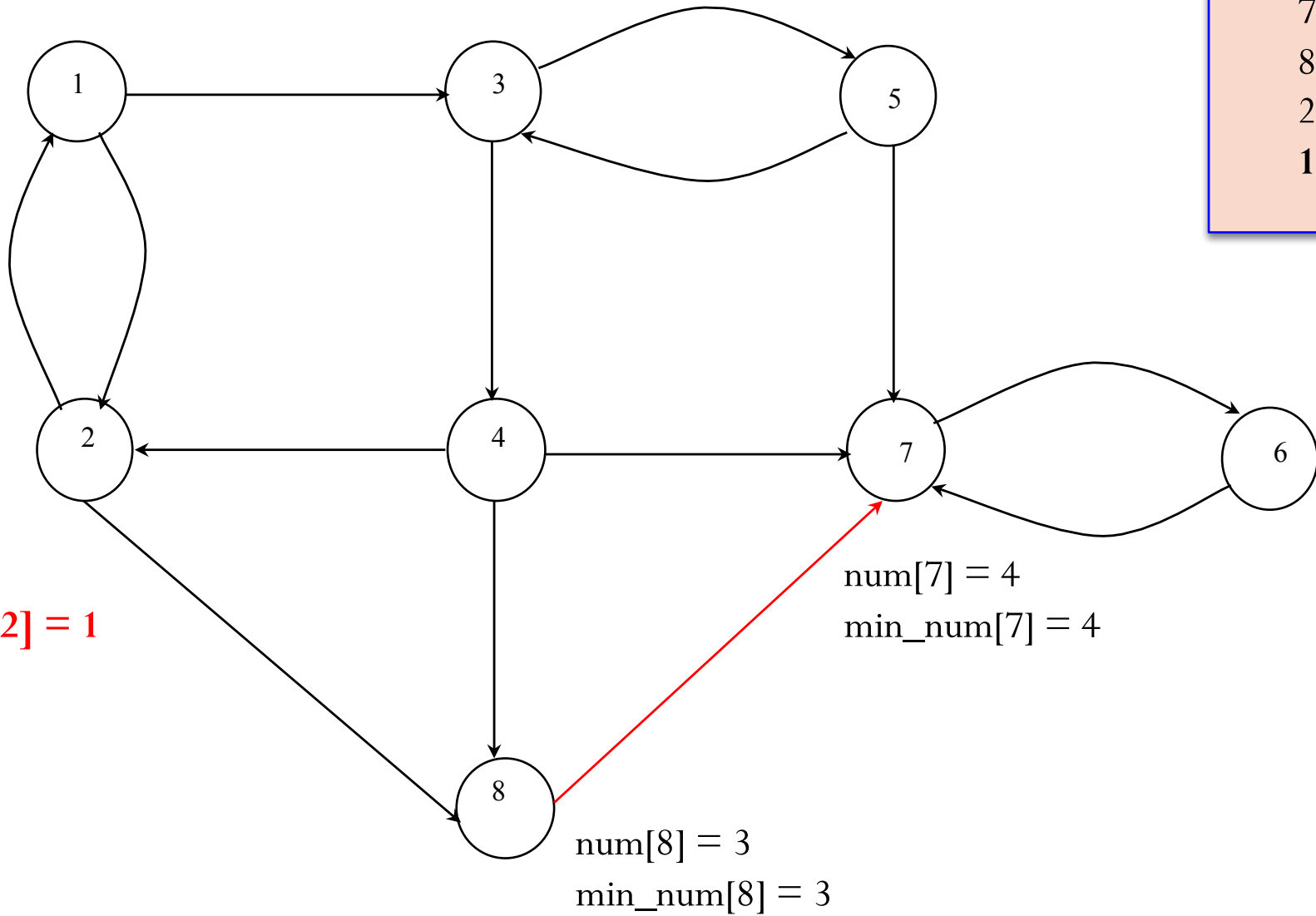
$\text{num}[1] = 1$
 $\text{min\_num}[1] = 1$

8
2
1

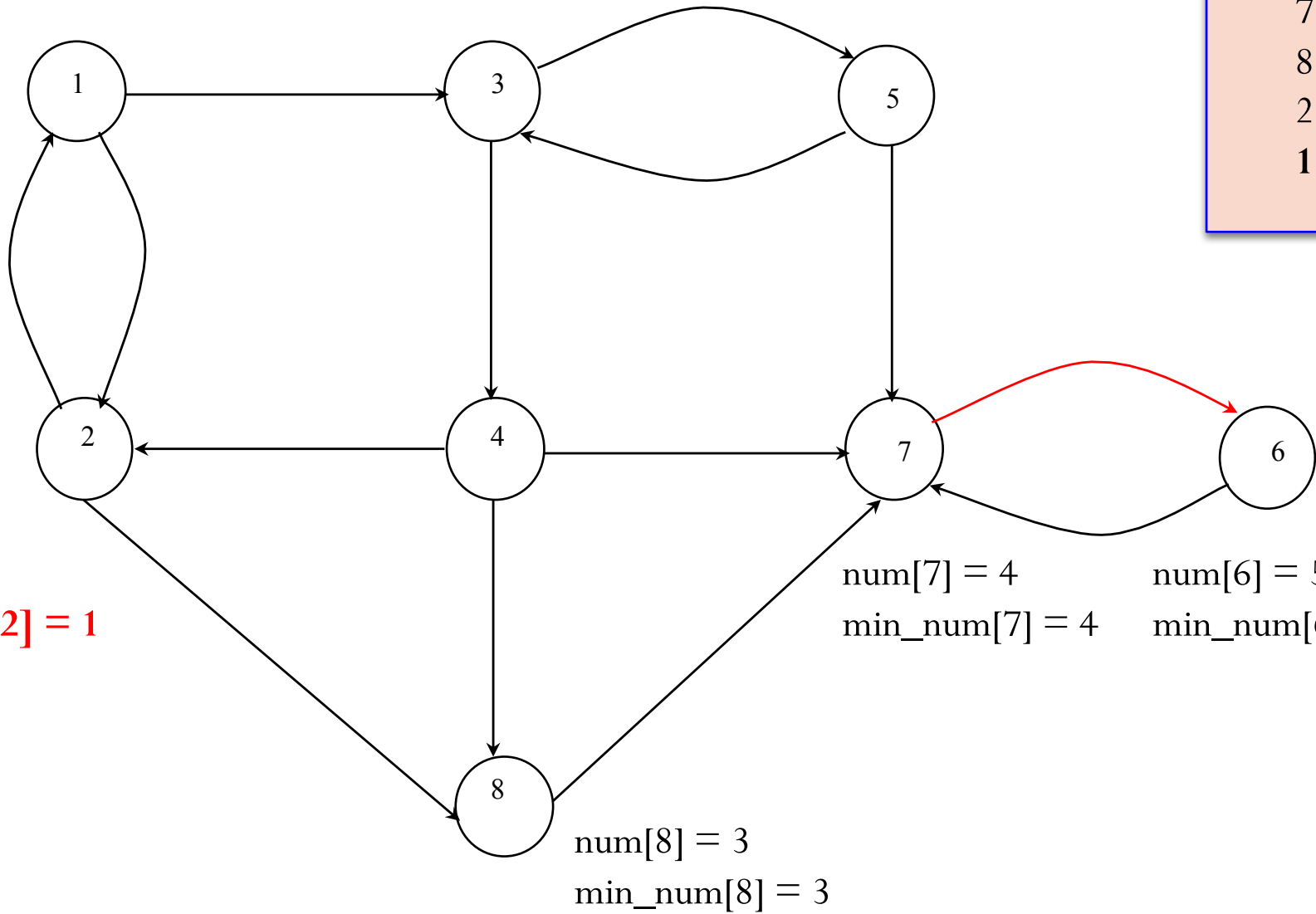

$\text{num}[1] = 1$
 $\text{min\_num}[1] = 1$

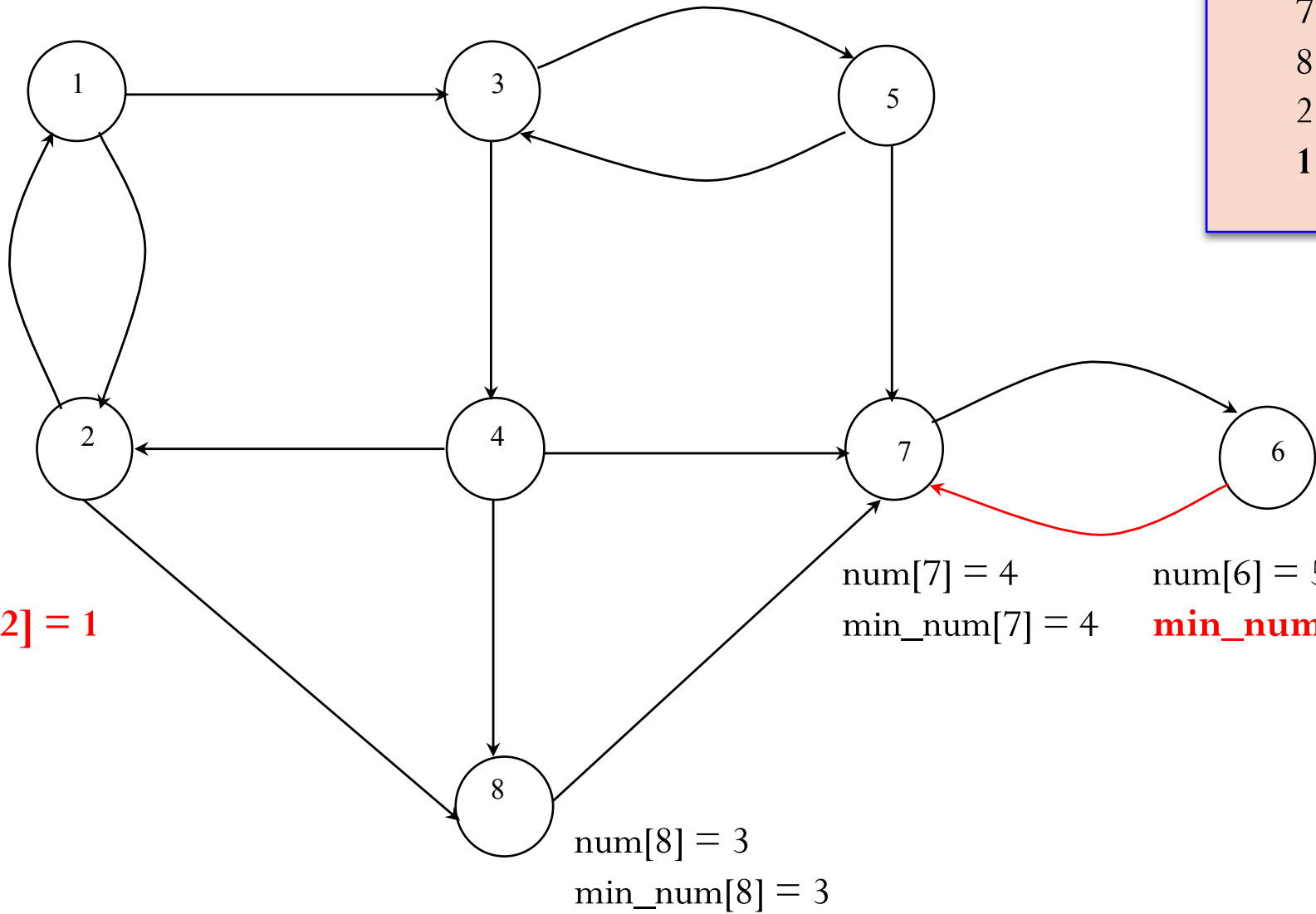

7
8
2
1

$\text{num}[1] = 1$
 $\text{min\_num}[1] = 1$

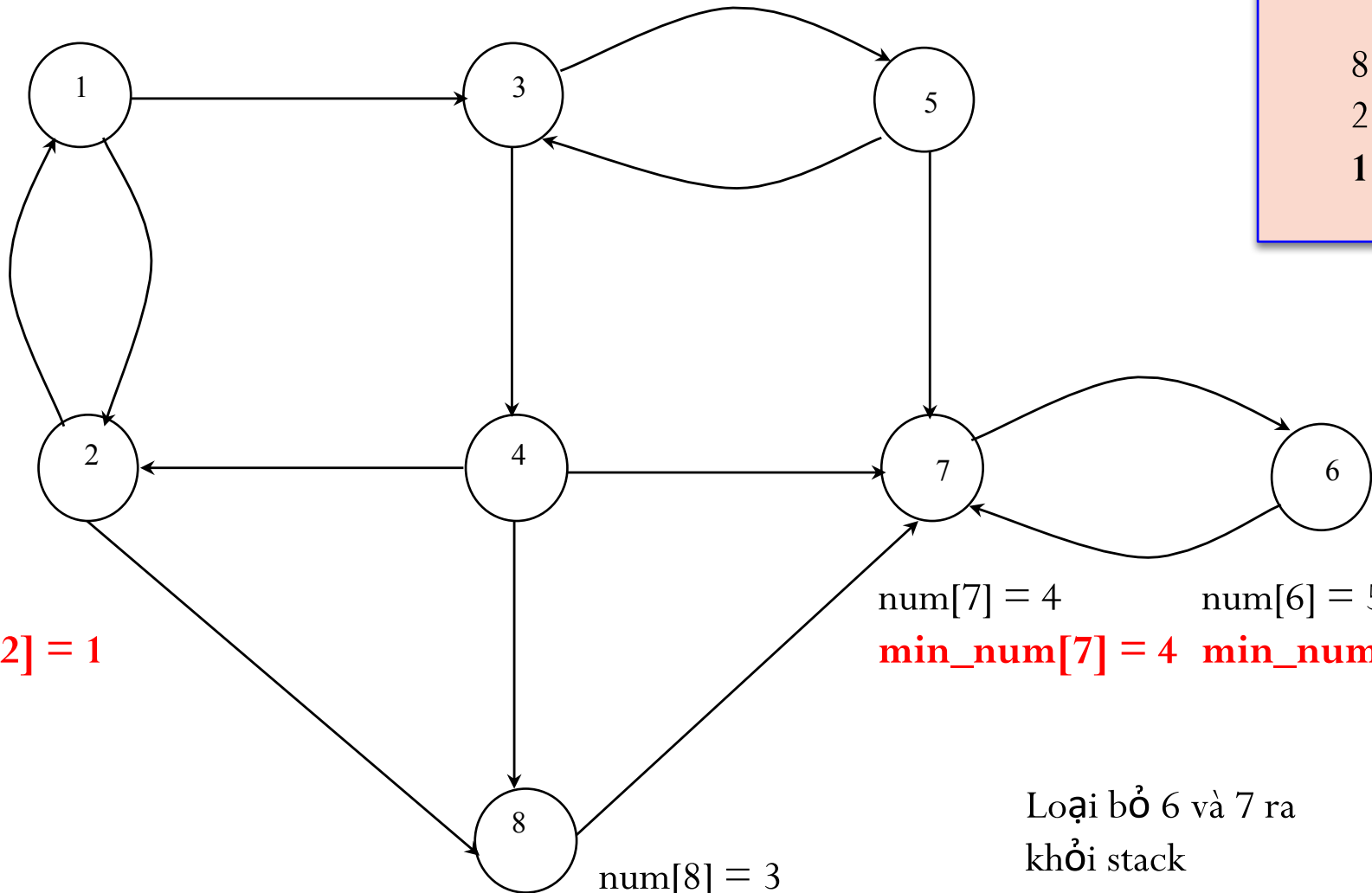

$\text{num}[1] = 1$
 $\text{min\_num}[1] = 1$

6
7
8
2
1

$\text{num}[1] = 1$
 $\text{min\_num}[1] = 1$

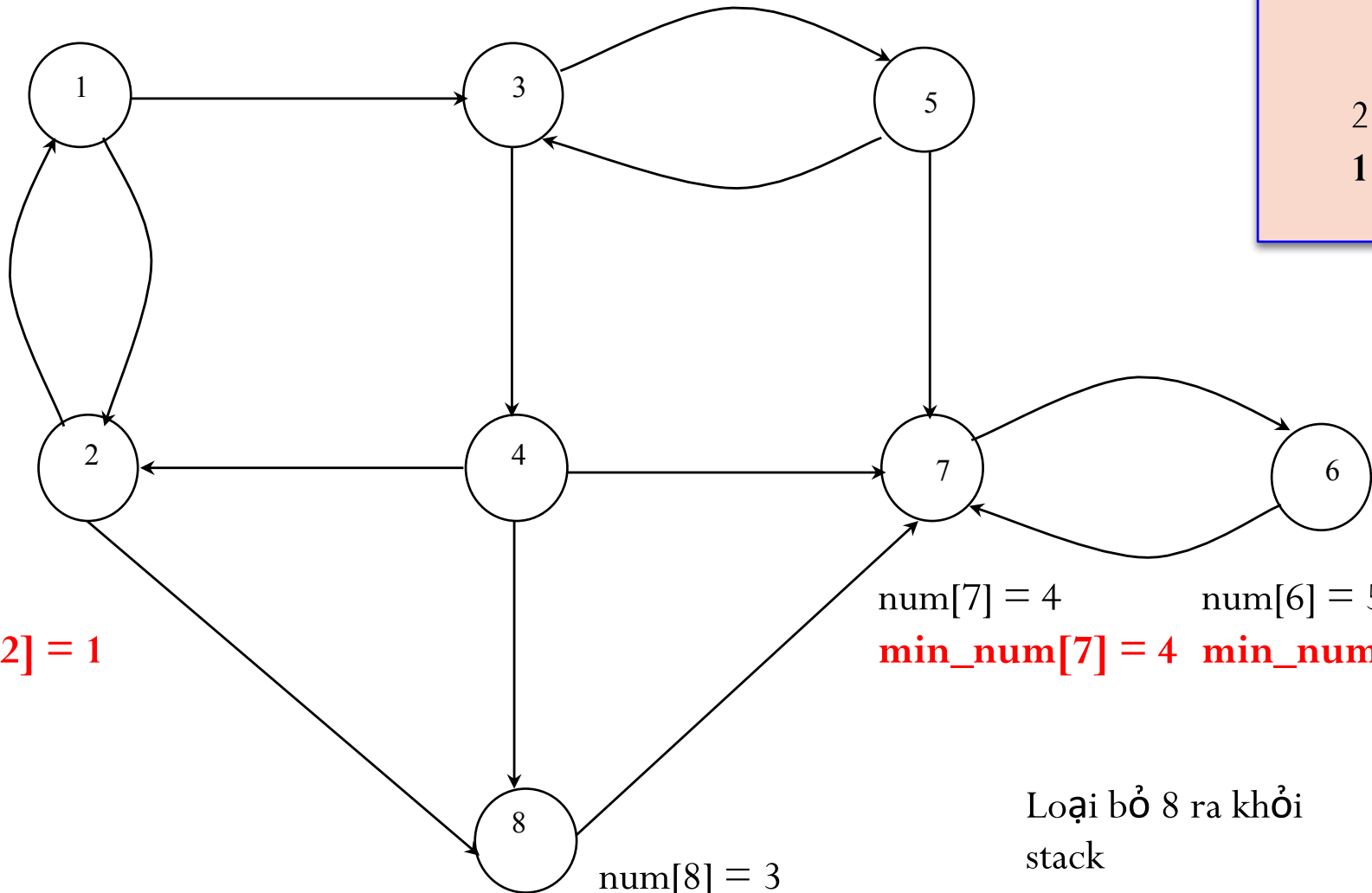
$\text{num}[2] = 2$
 $\text{min\_num}[2] = 1$

$\text{num}[7] = 4$ $\text{num}[6] = 5$
 $\text{min\_num}[7] = 4$ $\text{min\_num}[6] = 4$

$\text{num}[8] = 3$
 $\text{min\_num}[8] = 3$

Loại bỏ 6 và 7 ra
khỏi stack

$\text{num}[1] = 1$
 $\text{min\_num}[1] = 1$

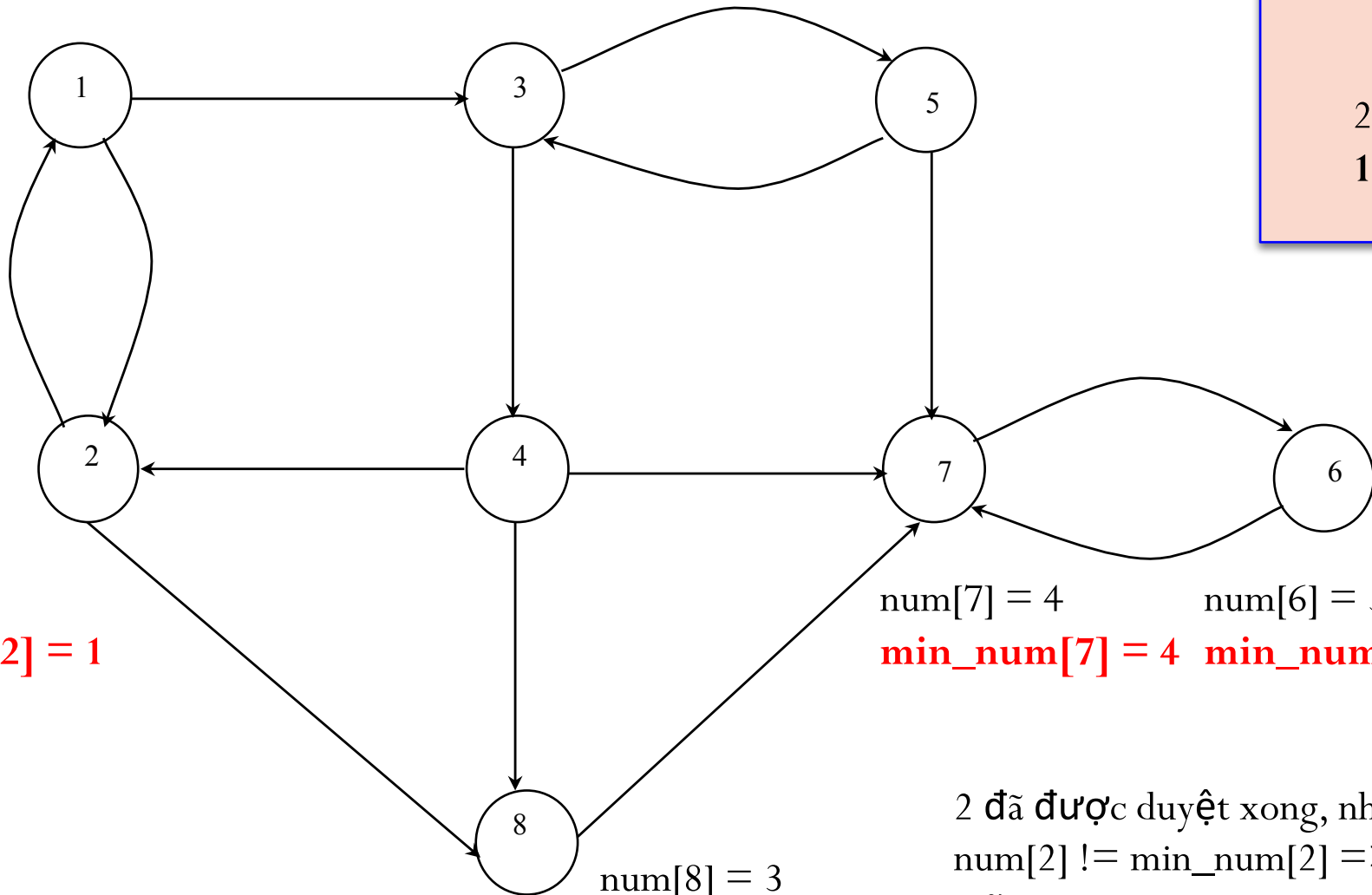
$\text{num}[2] = 2$
 $\text{min\_num}[2] = 1$

$\text{num}[7] = 4$ $\text{num}[6] = 5$
 $\text{min\_num}[7] = 4$ $\text{min\_num}[6] = 4$

$\text{num}[8] = 3$
 $\text{min\_num}[8] = 3$

Loại bỏ 8 ra khỏi
stack

$\text{num}[1] = 1$
 $\text{min\_num}[1] = 1$

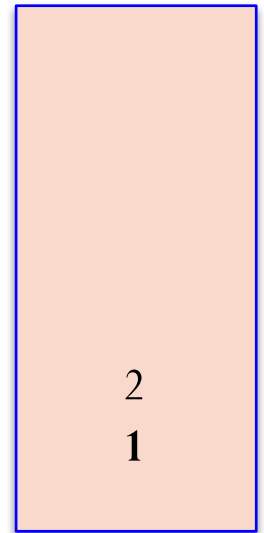
$\text{num}[2] = 2$
 $\text{min\_num}[2] = 1$

$\text{num}[7] = 4$ $\text{num}[6] = 5$
 $\text{min\_num}[7] = 4$ $\text{min\_num}[6] = 4$

$\text{num}[8] = 3$

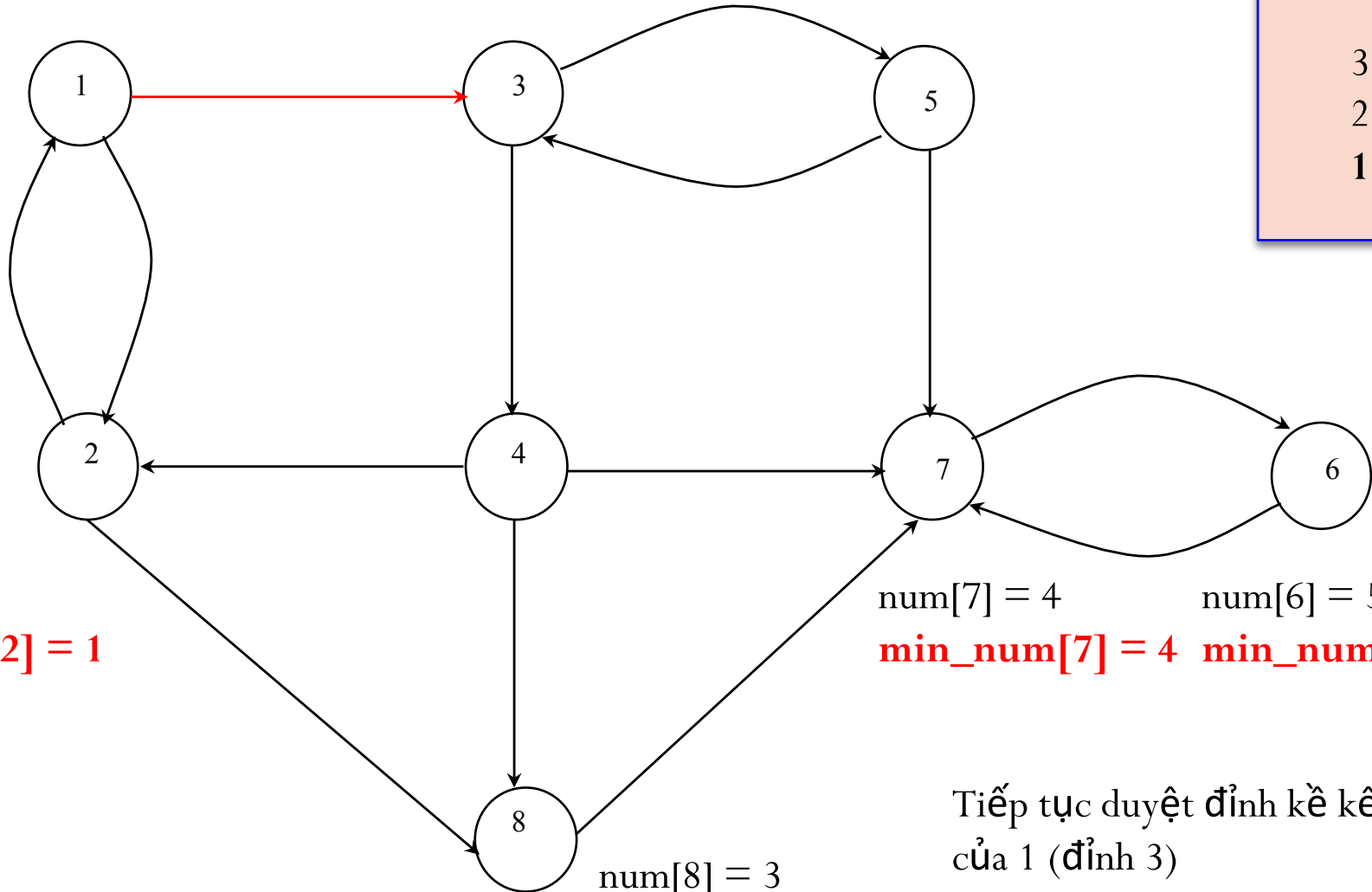
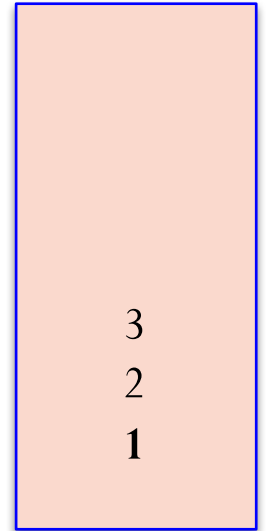
$\text{min\_num}[8] = 3$

2 đã được duyệt xong, nhưng
 $\text{num}[2] \neq \text{min\_num}[2] \Rightarrow$
giữ 2 lại trong stack

$\text{num}[1] = 1$
 $\text{min\_num}[1] = 1$

$\text{num}[3] = 6$
 $\text{min\_num}[3] = 6$

Tiếp tục duyệt đỉnh kề tiếp
của 1 (đỉnh 3)

$\text{num}[1] = 1$
 $\text{min\_num}[1] = 1$

$\text{num}[3] = 6$
 $\text{min\_num}[3] = 6$

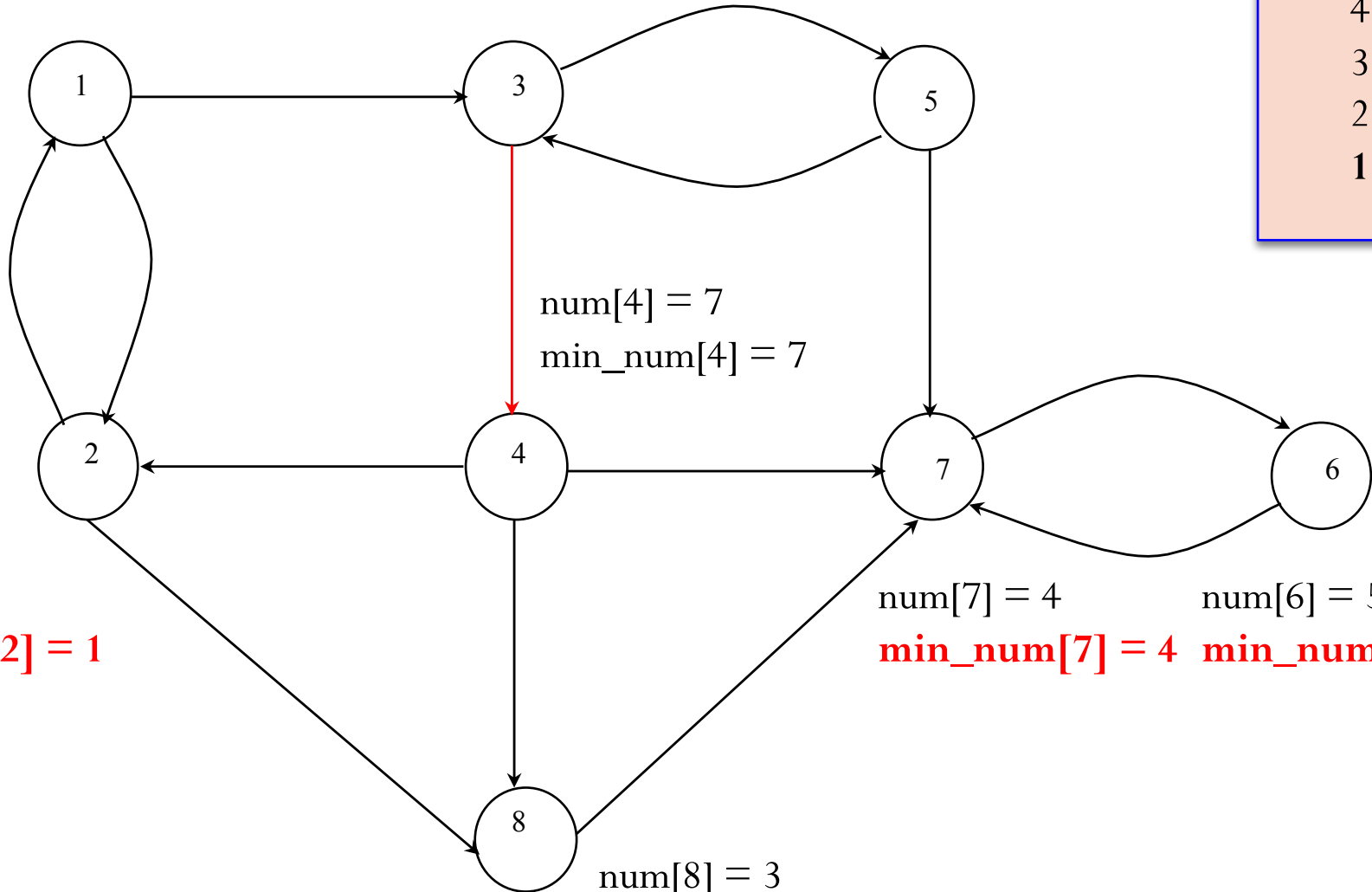
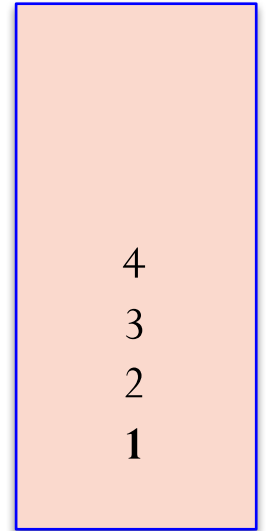
$\text{num}[4] = 7$
 $\text{min\_num}[4] = 7$

$\text{num}[2] = 2$
 $\text{min\_num}[2] = 1$

$\text{num}[7] = 4$
 $\text{min\_num}[7] = 4$

$\text{num}[6] = 5$
 $\text{min\_num}[6] = 4$

$\text{num}[8] = 3$
 $\text{min\_num}[8] = 3$

$\text{num}[1] = 1$
 $\text{min\_num}[1] = 1$

$\text{num}[3] = 6$
 $\text{min\_num}[3] = 6$

$\text{num}[4] = 7$
 $\text{min\_num}[4] = 2$

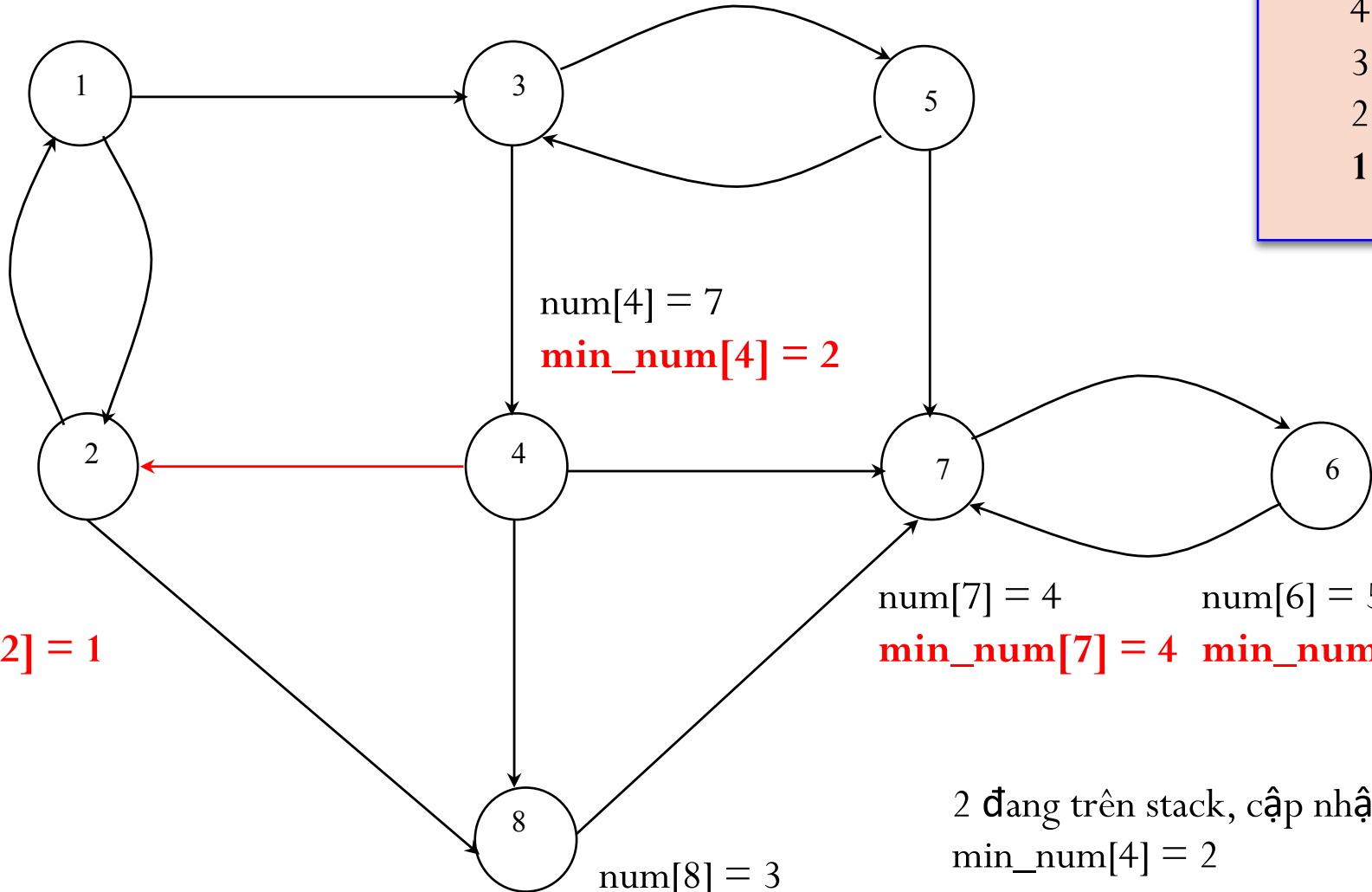
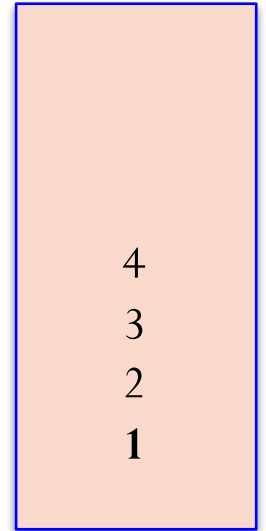
$\text{num}[2] = 2$
 $\text{min\_num}[2] = 1$

$\text{num}[7] = 4$
 $\text{min\_num}[7] = 4$

$\text{num}[6] = 5$
 $\text{min\_num}[6] = 4$

$\text{num}[8] = 3$
 $\text{min\_num}[8] = 3$

2 đang trên stack, cập nhật
 $\text{min\_num}[4] = 2$

$\text{num}[1] = 1$
 $\text{min\_num}[1] = 1$

$\text{num}[3] = 6$
 $\text{min\_num}[3] = 6$

$\text{num}[4] = 7$
 $\text{min\_num}[4] = 2$

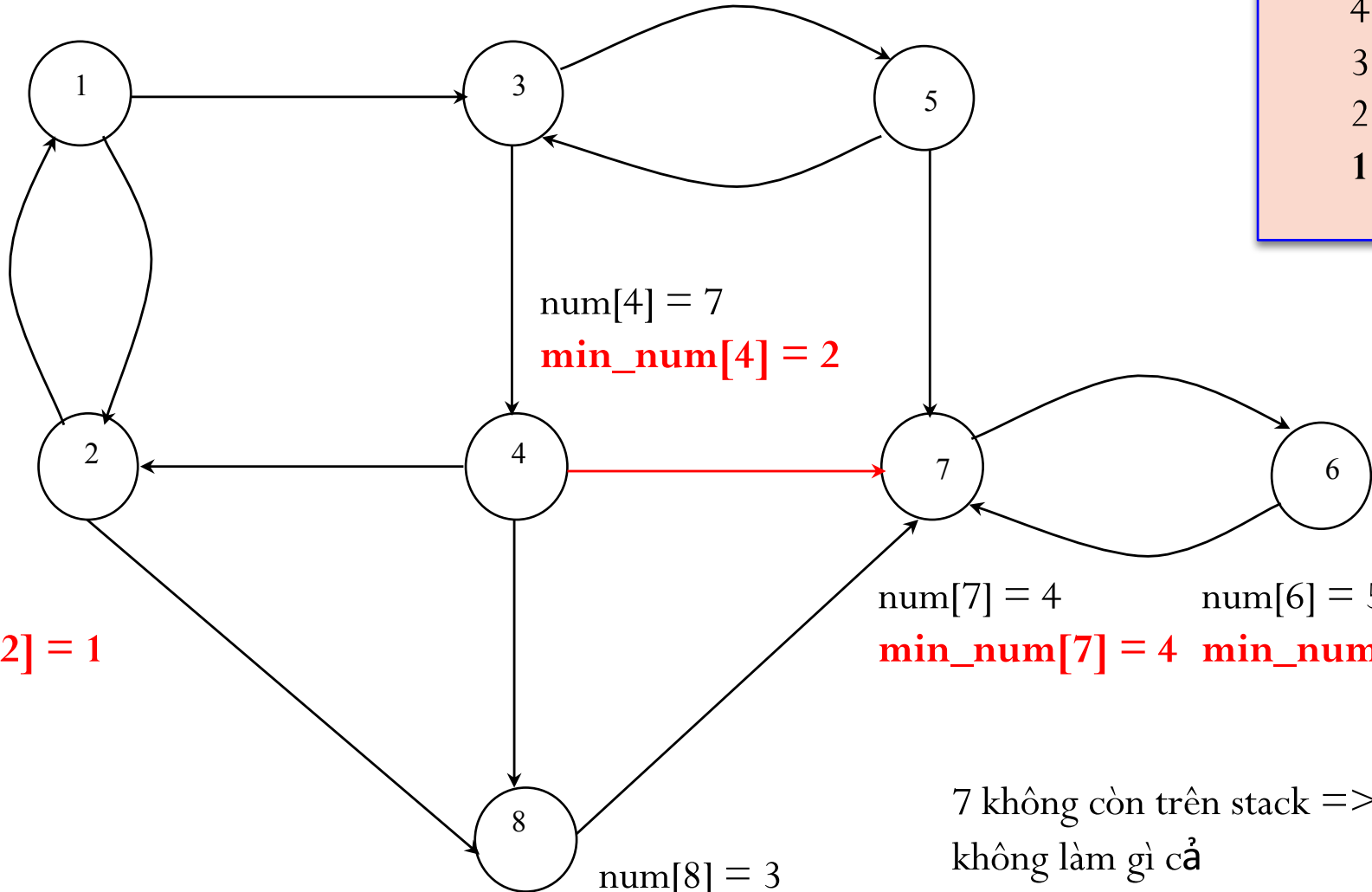
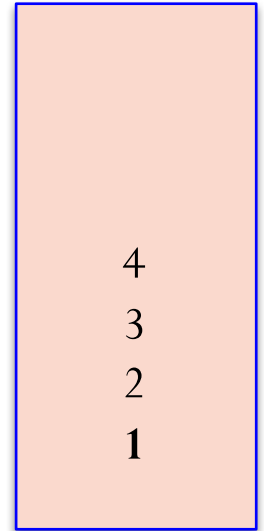
$\text{num}[2] = 2$
 $\text{min\_num}[2] = 1$

$\text{num}[7] = 4$
 $\text{min\_num}[7] = 4$

$\text{num}[6] = 5$
 $\text{min\_num}[6] = 4$

$\text{num}[8] = 3$
 $\text{min\_num}[8] = 3$

7 không còn trên stack =>
không làm gì cả

num[1] = 1
min_num[1] = 1

num[3] = 6
min_num[3] = 6

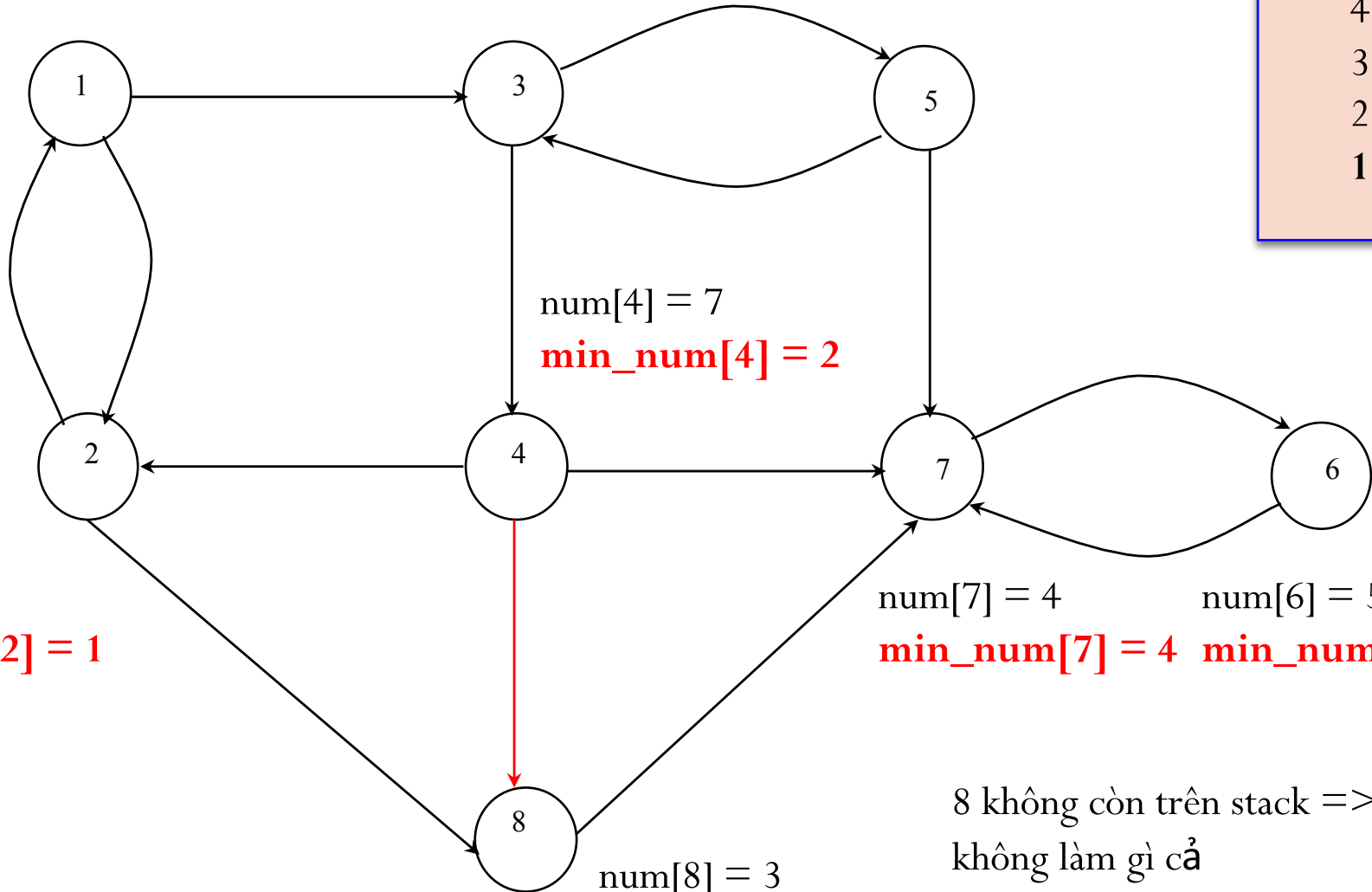
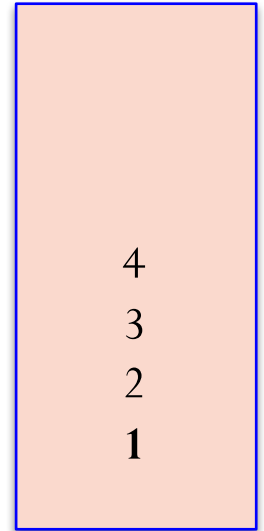
num[4] = 7
min_num[4] = 2

num[2] = 2
min_num[2] = 1

num[7] = 4
min_num[7] = 4   num[6] = 5
min_num[6] = 4

num[8] = 3
min_num[8] = 3

8 không còn trên stack =>
không làm gì cả

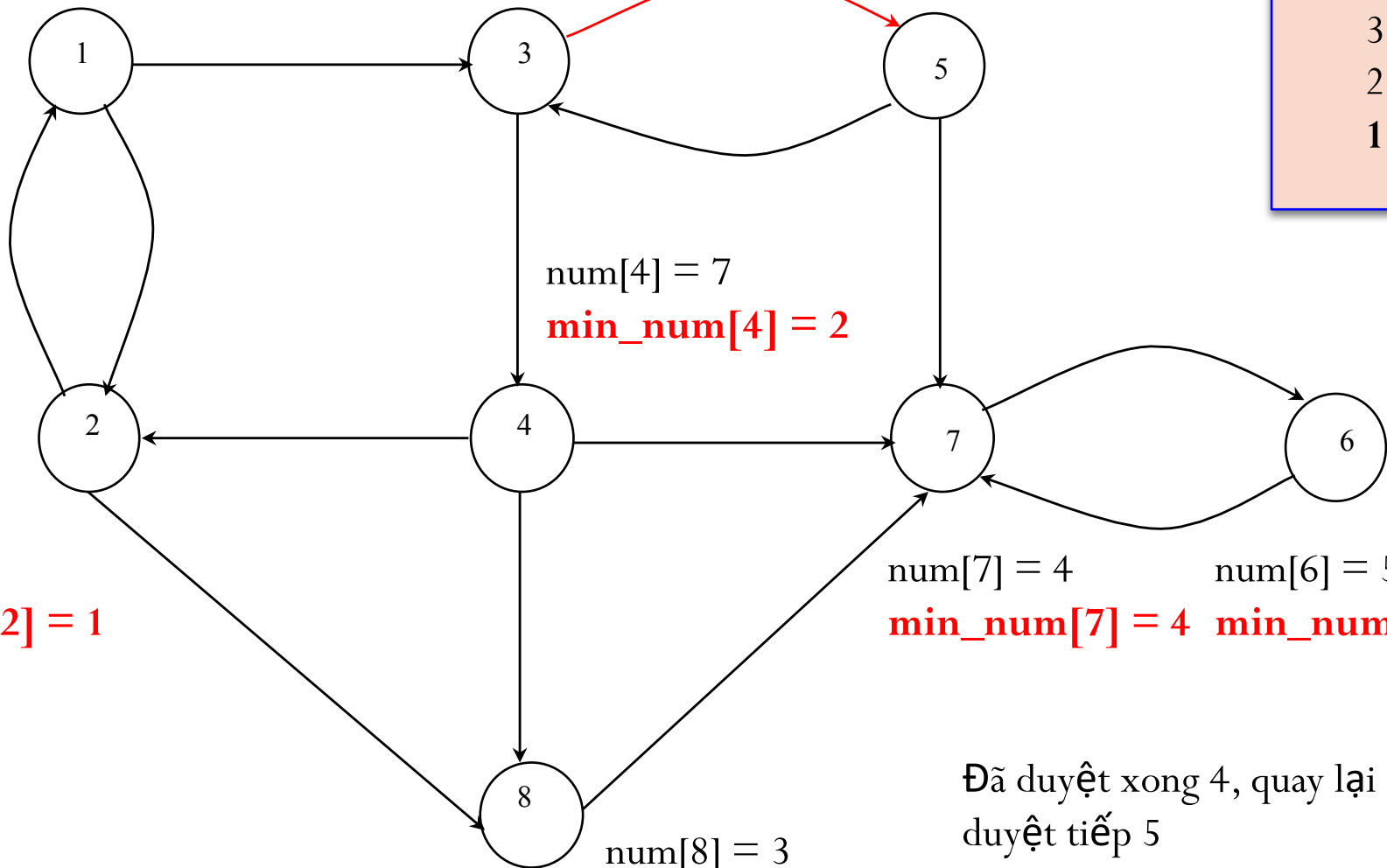

$\text{num}[1] = 1$
 $\text{min\_num}[1] = 1$

$\text{num}[3] = 6$
 $\text{min\_num}[3] = 2$

$\text{num}[5] = 8$
 $\text{min\_num}[5] = 8$

5
4
3
2
1

$\text{num}[4] = 7$
 $\text{min\_num}[4] = 2$

$\text{num}[2] = 2$
 $\text{min\_num}[2] = 1$

$\text{num}[7] = 4$
 $\text{min\_num}[7] = 4$

$\text{num}[6] = 5$
 $\text{min\_num}[6] = 4$

$\text{num}[8] = 3$
 $\text{min\_num}[8] = 3$

Đã duyệt xong 4, quay lại
duyệt tiếp 5

$\text{num}[1] = 1$
 $\text{min\_num}[1] = 1$

$\text{num}[3] = 6$
 $\text{min\_num}[3] = 2$

$\text{num}[5] = 8$
 $\text{min\_num}[5] = 6$

$\text{num}[4] = 7$
 $\text{min\_num}[4] = 2$

$\text{num}[2] = 2$
 $\text{min\_num}[2] = 1$

$\text{num}[7] = 4$
 $\text{min\_num}[7] = 4$

$\text{num}[6] = 5$
 $\text{min\_num}[6] = 4$

$\text{num}[8] = 3$
 $\text{min\_num}[8] = 3$

3 trên stack, cập nhật
 $\text{min\_num}[5] = 6$

5
4
3
2
1

$\text{num}[1] = 1$
 $\text{min\_num}[1] = 1$

$\text{num}[3] = 6$
 $\text{min\_num}[3] = 2$

$\text{num}[5] = 8$
 $\text{min\_num}[5] = 6$

$\text{num}[4] = 7$
 $\text{min\_num}[4] = 2$

$\text{num}[2] = 2$
 $\text{min\_num}[2] = 1$

$\text{num}[7] = 4$
 $\text{min\_num}[7] = 4$

$\text{num}[6] = 5$
 $\text{min\_num}[6] = 4$

$\text{num}[8] = 3$
 $\text{min\_num}[8] = 3$

7 không còn trên stack =>
không làm gì cả

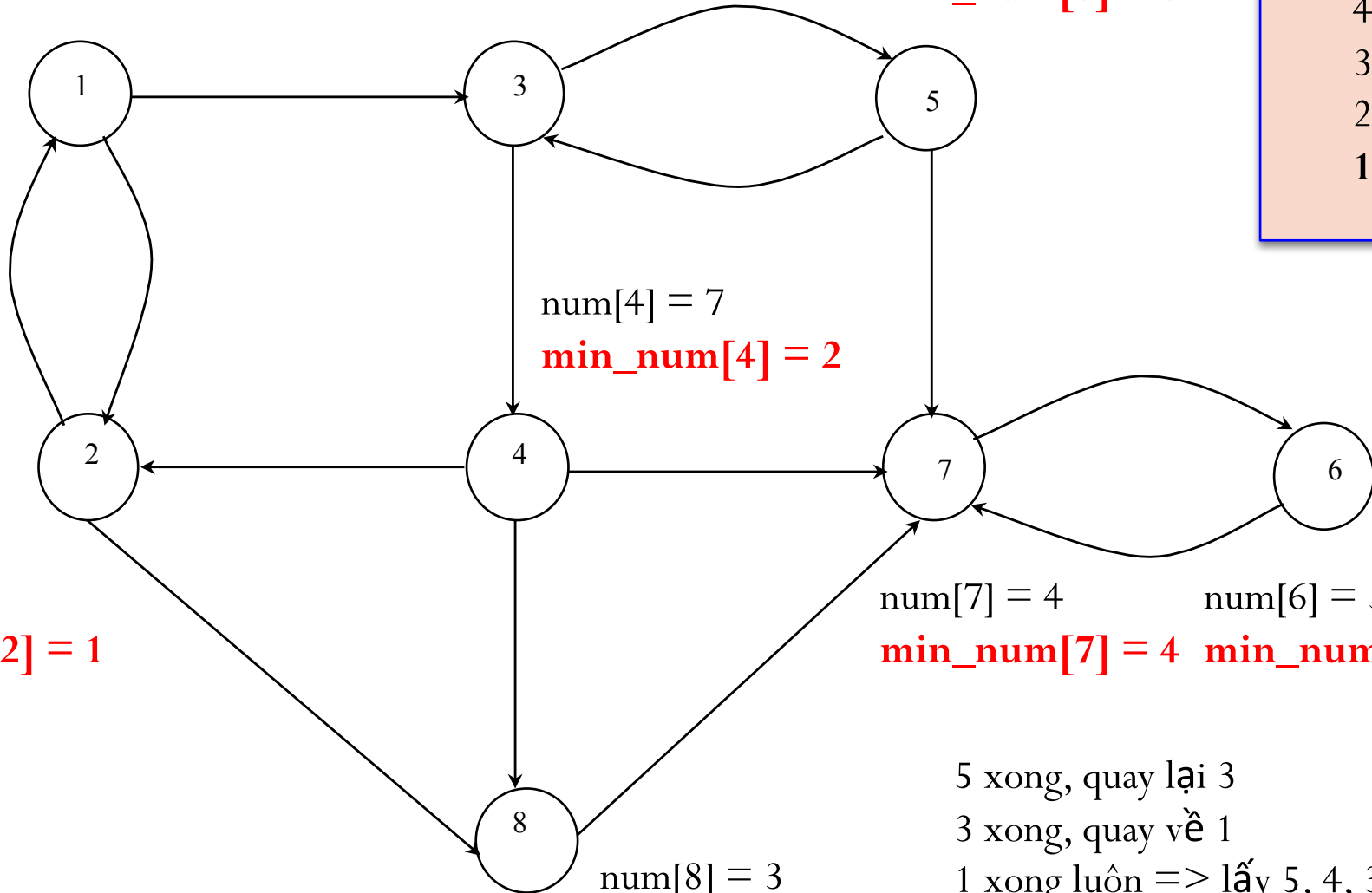
5
4
3
2
1

num[1] = 1
min_num[1] = 1

num[3] = 6
min_num[3] = 2

num[5] = 8
min_num[5] = 6

5
4
3
2
1

num[2] = 2
min_num[2] = 1

num[4] = 7
min_num[4] = 2

num[7] = 4
min_num[7] = 4

num[6] = 5
min_num[6] = 4

num[8] = 3
min_num[8] = 3

5 xong, quay lại 3
3 xong, quay về 1
1 xong luôn => lấy 5, 4, 3, 2,
1 ra khỏi stack

Lưu ý:

- Thứ tự các đỉnh kề của 1 đỉnh được sắp xếp từ bé đến lớn.
- Khi duyệt xong 1 đỉnh y , quay về đỉnh cha x (đỉnh trước), cập nhật lại $\text{min\_num}[x]$ (so với **$\text{min\_num}[y]$**)
- Khi xét 1 đỉnh kề y của x mà y đang có mặt trong stack $\Rightarrow$ cập nhật lại $\text{min\_num}[x]$ (so với **$\text{num}[y]$**).

